

VIJEĆE EUROPE

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET PAPUK TRGOVINA D.D. PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 2708/03)

PRESUDA

STRASBOURG

6. listopada 2005.

Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Papuk trgovina d.d. protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C.L. ROZAKIS, *predsjednik*,
 - g. P. LORENZEN
 - gđa N. VAJIĆ,
 - gđa. S. BOTOCHAROVA,
 - g. A. KOVLER,
 - gđa. E. STEINER,
 - g. K. HAJIYEV, *suci*,
 - i g. S. QUESADA, *zamjenik tajnika Odjela*,
- nakon vijećanja zatvorenog za javnost 15. rujna 2005.,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 2708/03) protiv Republike Hrvatske kojeg Papuk trgovina d.d. ("trgovačko društvo podnositelj zahtjeva") podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija") dana 10. prosinca 2002. godine.
2. Trgovačko društvo podnositelja zahtjeva zastupao je g. B. Posavčić, odvjetnik iz Kutine. Hrvatsku Vladu ("Vlada") su zastupala je njena zastupnica gđa Š. Stažnik.
3. Dana 11. listopada 2004. godine Sud je odlučio o prigovoru koji se odnosi na pravo na pristup sudu obavijestiti Vladu. Na osnovu odredbi članka 29. stavak 3. Konvencije odlučio je istovremeno odlučiti o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

4. Trgovačko društvo podnositelj zahtjeva je dioničko društvo sa sjedištem u Pakracu, Hrvatska.
5. Dana 21. i 23. kolovoza 1991. godine hrvatska je policija oduzela nekoliko vozila koja pripadaju trgovačkom društvu podnositelju zahtjeva.
6. U ožujku 1995. godine trgovačko društvo podnositelj zahtjeva pokrenulo je građanski postupak pred Općinskim sudom u Zagrebu tražeći naknadu štete od Republike Hrvatske. Svoj je zahtjev temeljilo na članku 180. Zakona o obveznim odnosima.
7. Dana 6. studenog 1999. godine Sabor je donio Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima („Zakon o dopunama iz 1999. godine“). Dopunjeni je zakon propisao da se prekidaju svi postupci protiv države radi naknade štete za djela pripadnika Hrvatske vojske i policije u obavljanju njihovih službenih dužnosti tijekom Domovinskog rata u Hrvatskoj.
8. Dana 21. siječnja 2000. godine Općinski sud u Zagrebu prekinuo je postupak na temelju naprijed navedenog zakona.
9. Dana 14. srpnja 2003. godine Sabor je donio novi Zakon o odgovornosti države za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom domovinskog rata ("Zakon o odgovornosti iz 2003.“).
10. Postupak je nastavljen 5. studenoga 2003. godine i još je u tijeku.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

11. Članak 184.(a) Zakona o dopunama iz 1999. godine (Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine br. 112/1999) predviđa da se prekidaju svi postupci pokrenuti protiv države radi naknade štete koju su počinili pripadnici hrvatske vojske i policije u obavljanju svoje službe tijekom Domovinskoga rata u Hrvatskoj od 7. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine.
12. Osim toga, Zakon o dopunama iz 1999. godine obvezao je Vladu da Saboru u roku od šest mjeseci od stupanja tog zakona na snagu dostavi na donošenje poseban propis kojim bi se uredila odgovornost za naknadu te štete
13. Zakon o odgovornosti iz 2003. (Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata, *Narodne novine*, br. 117/03) uređuje uvjete pod kojima je država odgovorna za isplatu naknade štete koju su prouzročili pripadnici vojske i policije tijekom Domovinskoga rata. On predviđa i da se nastavljaju svi postupci prekinuti na temelju Zakona o dopunama iz 1999.
14. Mjerodavni dio članka 63. Ustavnog Zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine br. 49/2002, „Zakon o Ustavnom sudu“) glasi kako slijedi:

“(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu zbog nedonošenja akta u razumnom roku iz stavka 1. ovoga članka, Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti o pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela podnositelja

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni će sud odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavnog prava Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.”

15. Članak 29. stavak 1. Ustava (Ustav Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 41/01) glasi kako slijedi:

"1. Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela."

16. Dana 24. ožujka 2004. Ustavni je sud donio odluku br. U-III-829/2004 u predmetu g. N. koji je ustavnu tužbu podnio na temelju članka 63. Zakona o Ustavnom sudu iz 2002., navodeći povredu članka 29. stavka 1. Ustava. Prigovorio je duljini postupka i pomanjkanju pristupa sudu jer je njegov postupak pred domaćim sudovima na dulje vrijeme prekinut na temelju zakona. U svojoj je odluci Ustavni sud utvrdio da je došlo do povrede ustavnog prava na suđenje u razumnom roku i ustavnog prava na pristup sudu. Naložio je nadležnom sudu da u roku od jedne godine donese odluku u predmetu g. N. kojemu je dodijelio i naknadu.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

17. Trgovačko društvo podnositelj zahtjeva prigovorilo je da nije imalo pristup sudu jer je Općinski sud u Zagrebu prekinuo postupak na temelju Zakona o dopunama iz 1999. Pozvali su se na članak 6. stavak 1. Konvencije čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo...da sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj.“

A. Dopuštenost

1. Sukladnost *ratione personae*

18. Vlada je priznala da pravne osobe mogu u načelu imati status žrtava navodnih povreda Konvencije. Međutim, naziv pod kojim je podnesen ovaj zahtjev (*Papuk trgovina, d.o.o.*, društvo s ograničenom odgovornošću), nije postojeće društvo registrirano na temelju hrvatskog prava. Štoviše, vlada je tvrdila da je domaći postupak vodilo dioničko društvo (*Papuk trgovina, d.d.*).
19. U svom odgovoru odvjetnik trgovačkog društva podnositelja zahtjeva dostavio je izvadak iz Sudskog registra Trgovačkog suda u Slavonskom Brodu. Iz tog se izvotka može utvrditi da je trgovačko društvo podnositelj zahtjeva uistinu dioničko društvo. Odvjetnike je nadalje priznao da je pogriješio u obrascu za podnošenje zahtjeva i zatražio od Suda da uzme u obzir ispravljenu verziju imena podnositelja zahtjeva.
20. Sud primijećuje da je isto dioničko društvo podnijelo i građansku tužbu domaćim sudovima i zahtjev ovom sudu. U takvim okolnostima, Sud ne pridaje važnost administrativnoj pogrešci koju je počinio odvjetnik trgovačkog društva podnositelja zahtjeva kad je Sudu dostavio obrazac za podnošenje zahtjeva. Ovaj prigovor Vlade mora stoga biti odbačen.

2. Status podnositelja zahtjeva kao žrtve

21. Vlada je nadalje tvrdila da trgovačko društvo podnositelj zahtjeva ne može više tvrditi da je žrtva u smislu članka 34. Konvencije budući da je 14. srpnja 2003. godine Sabor donio Zakon o odgovornosti iz 2003. godine koji je propisao da se postupci prekinuti na temelju Zakon o dopunama iz 1999. godine nastavljaju.
22. Trgovačko društvo podnositelj zahtjeva nije se složilo s Vladom.
23. Sud smatra da status podnositelja zahtjeva kao žrtve može ovisiti o naknadi koja se dosuđuje na domaćoj razini na temelju činjenica u odnosu na koje podnositelji prigovaraju pred Sudom (vidi odluke Komisije *Andersen v. Denmark*, br. 12860/87 i *Frederiksen and Others v. Denmark*, br. 12719/87 od 3. svibnja 1988.; *Normann v. Denmark* (dec.), br. 44704/98, 14. lipnja 2001. i *Jensen and Rasmussen v. Denmark* (dec.), br. 52620/99 od 20. ožujka 2003.) i o tome jesu li domaće vlasti priznale, bilo izričito ili u biti, povredu Konvencije. Supsidijarna narav zaštitnih mehanizama Konvencije sprečava ispitivanje zahtjeva tek kad su ispunjena ta dva uvjeta (vidi presudu *Eckle v. Germany* od 15. srpnja 1982., Serija A br. 51, str. 32, stavci 69. *et seq.* i *Jensen v. Denmark* (dec.), br. 48470/99, ECHR 2001-X).
24. Sud primijećuje da među strankama nije sporna činjenica da je trgovačko društvo podnositelj zahtjeva bilo lišeno pristupa sudu u razdoblju od studenog 1999. godine do srpnja 2003. godine. No, navodna povreda nije priznata niti jednom odlukom domaćih sudova, niti je podnositeljima zahtjeva za nju dosuđena ikakva naknada.
25. U takvim okolnostima podnositelji zahtjeva mogu tvrditi da su žrtve povrede prava zajamčenih Konvencijom (vidi, na primjer, predmet *Lulić and Becker v. Croatia*, br. 22857/02, stavak 34., 24 ožujak 2005).
26. Prema tome, Vladin prigovor treba odbaciti.

2. Iscrpljenje domaćih pravnih sredstava

27. Na kraju, Vlada je pozvala Sud da odbije zahtjev zbog toga što trgovačko društvo podnositelj zahtjeva nije iscrpilo domaće pravne lijekove kako to traži članak 35., stavak 1. Konvencije.
28. Dostavili su presliku odluke Ustavnog suda od 24. ožujka 2004. godine u kojoj je u sličnom predmetu presuđeno da je došlo do povrede prava na pristup sudu. Po mišljenju Vlade, promjena sudske prakse Ustavnog suda stvorila je novo domaće pravno sredstvo za navodne povrede prava na pristup sudu.
29. Vlada je istaknula da je postupak u predmetu trgovačkog društva podnositelja zahtjeva bio još uvijek u tijeku i da je ono stoga moglo podnijeti ustavnu tužbu u skladu s novom sudskom praksom. Budući da navedena dozvoljava Ustavnom sudu ne samo dosuditi naknadu nego i odrediti rok u kojem bi nadležni sud trebao odlučiti o predmetu, Vlada je ustvrdila da je takva tužba djelotvorno pravno sredstvo i da bi Sud trebao napraviti iznimku od općeg pravila o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava, prema kojemu se od podnositelja zahtjeva traži da iscrpi samo ona pravna sredstva koja su na raspolaganju u trenutku podnošenja zahtjeva Sudu.
30. Trgovačko društvo podnositelj zahtjeva osporilo je ovo mišljenje. Tvrđilo je da je svoj zahtjev podnijelo Sudu prije promjene sudske prakse Ustavnoga suda.
31. Sud podsjeća kako se, u svjetlu nove sudske prakse na koju upućuje Vlada, tužba Ustavnome sudu treba smatrati djelotvornim domaćim pravnim sredstvom za pitanja pristupa sudu, koje treba iscrpiti prije obraćanja Sudu u svim zahtjevima koji budu podneseni nakon prve odluke kojom se utvrđuje takva nova praksa (vidi predmet *Pikić v. Croatia*, br. 16552/02, stavak 29., 18. siječanj 2005.). Međutim, Sud je isto tako utvrdio da nisu postojale nikakve posebne okolnosti koje bi opravdale odstupanje od općega pravila o neiscrpljivanju glede zahtjeva podnesenih prije nastanka nove sudske prakse (vidi naprijed navedenu presudu *Pikić*, stavak 32.). Sud ne vidi nikakvoga razloga odstupiti od ovoga zaključka.
32. U ovome je predmetu zahtjev podnesen Sudu 10. prosinca 2002. godine, a novo je domaće pravno sredstvo postalo dostupno tek 24. ožujka 2004. godine.
33. Stoga Vladin prigovor treba odbaciti.

3. Zaključak

34. Sud primijećuje kako ovaj zahtjev nije očito neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. Konvencije. Nadalje primijećuje da nije nedopušten niti po jednoj drugo osnovi. Stoga ga treba proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

35. Vlada je tvrdila je trgovačko društvo podnositelj zahtjeva imalo pristup sudu time što je pokrenulo građanski postupak za naknadu štete pred Općinskim sudom u Zagrebu. Činjenica da je sud prekinuo postupak na temelju Zakona o dopunama iz 1999. godine nije ugrozila pravo podnositelja zahtjeva na pristup sudu jer je postupak bio prekinut samo privremeno, do donošenja novog zakona. Donošenjem Zakona o odgovornosti iz 2003. godine, podnositeljima zahtjeva dan je pristup sudu.
36. Vlada je priznala da je između naknadnog donošenja Zakona o dopunama iz 1999. godine i Zakona o odgovornosti iz 2003. godine prošlo četiri godine. Međutim, istaknuli su da je to razdoblje bilo bitno kraće nego u predmetu *Kutić*, u kojemu je Sud

- utvrdio povredu prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu (vidi predmet *Kutić v. Croatia*, br. 48778/99, ECHR 2002-II).
37. Trgovačko društvo podnositelj zahtjeva osporilo je ta mišljenja. Tvrdio je da ih je država spriječila u dobivanju naknade za oduzeta vozila time što nije donijela novi zakon u zadanom roku.
38. Sud ponavlja kako je u članak 6. stavak 1. Konvencije ugrađeno "pravo na sud", a jedan vid toga prava je pravo na pristup, to jest pravo pokretanja postupka pred sudom u građanskim stvarima (vidi presudu u predmetu *Golder v. the United Kingdom* od 21. veljače 1975., Serija A br. 18., str. 13-18, stavci 28.-36.).
39. Međutim, to pravo nije apsolutno, već može podlijegati ograničenjima. Podrazumijeva se kako su ona dopuštena jer pravo na pristup po sâmoj svojoj naravi zahtjeva uređenje od strane države. U tom pogledu države ugovornice uživaju određenu slobodu procjene, iako konačnu odluku o poštivanju zahtjeva iz Konvencije donosi Sud. Sud se mora uvjeriti da primijenjena ograničenja ne ograničavaju niti smanjuju pristup koji je pojedincu ostavljen na takav način ili u tolikoj mjeri da bi bila narušena sâma bît prava. Nadalje, ograničenje neće biti u skladu s člankom 6. stavkom 1. ako ne teži legitimnom cilju i ako ne postoji razumni odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se nastoji ostvariti (vidi presudu u predmetu *Stubbings and Others v. the United Kingdom* od 22. listopada 1996., *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, stavak 50.).
40. Sud nadalje podsjeća kako je u predmetima *Kutić* i *Multiplex* utvrdio povredu prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu prema članku 6. stavku 1. Konvencije, zbog toga što im je, zbog intervencije zakonodavca, bila uskraćena mogućnost da sud o njihovom zahtjevu odlučuje kroz dulje razdoblje (vidi naprijed citirani predmet *Kutić v. Croatia*, br. 48778/99, stavak 33. i *Multiplex v. Croatia*, br. 58112/00, stavak 55., 10. srpnja 2003).
41. U ovome predmetu postupak je bio *de facto* prekinut od 6. studenog 1999., kad je donesen Zakon o dopunama iz 1999. godine. Zbog tog Zakona o dopunama Općinski sud u Zagrebu nije mogao nastaviti s ispitivanjem zahtjeva trgovačkog društva podnositelja zahtjeva barem do srpnja 2003. godine kad je donesen novi zakon.
42. Sud smatra, u skladu sa svojom sudskom praksom (vidi naprijed citirane predmete *Multiplex v. Croatia* i *Aćimović v. Croatia*, br. 61237/00, ECHR 2003-XI). da činjenica da je trgovačko društvo podnositelji zahtjeva bilo spriječeni zakonom kroz produljeno razdoblje da im o njihovom zahtjevu građanske naravi odluče domaći sudovi predstavlja povredu članka 6., stavka 1. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 1. PROTOKOKLA BR. 1 KONVENCIJE

43. Trgovačko društvo podnositelj zahtjeva nadalje je prigovorilo da ga je država lišila imovine bez davanja odgovarajuće naknade. Pozvalo se na članak 1. Protokola br. 1. koji glasi kako slijedi:

„Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodna prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni. „

44. Sud primijećuje da je do navodnog oduzimanja imovine došlo u kolovozu 1991. godine i da je to bio trenutni akt, koji nije stvorio bilo kakvu trajnu situaciju. S druge strane, Konvencija je stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku 5. studenog 1997. godine.
45. Sud nadalje primijećuje da iako je do zakonodavnog miješanja došlo nakon što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku, ono je bilo tako blisko povezano s događajima koji su doveli do zahtjeva podnositelja zahtjeva da bi njihovo razdvajanje stvorilo retroaktivan učinak Konvencije, što bi bilo suprotno općim načelima međunarodnoga prava (vidi, na primjer, predmet *Aćimović v. Croatia* (dec.), br. 61237/00, 7. studeni 2002.).
46. Slijedi da ovaj prigovor nije sukladan *ratione temporis* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. i da ga treba odbiti u skladu s člankom 35., stavkom 4.

PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

47. Članak 41. Konvencije predviđa:

"Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarne pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci."

A. Šteta

48. Trgovačko društvo podnositelj zahtjeva je zatražilo 300,000 hrvatskih kuna ((HRK), oko 40.540 eura (EUR)) na ime materijalne štete i 80.000 HRK (oko 10.810 EUR) na ime nematerijalne štete.
49. Vlada je smatrala da su potraživani iznosi prekomjerni.
50. Sud ne nalazi nikakvu uzročnu vezu između povrede kojoj se prigovara i navodne materijalne štete. Posebice, nije na Sudu nagađati o tome kakav bi bio ishod postupka da je bio u skladu s zahtjevima članka 6. stavka 1. Konvencije (vidi, *inter alia*, predmet *Göçer v. the Netherlands*, br. 51392/99, stavak 37., 3. listopada 2002.). Stoga nije dosuđena nikakva materijalna šteta.
51. Međutim, Sud nalazi da je trgovačko društvo podnositelj zahtjeva pretrpjelo nematerijalnu štetu, koja ne može biti naknadena samim utvrđenjem povrede. Temeljeći svoju procjenu na pravičnoj osnovi i imajući na umu okolnosti predmeta, Sud podnositeljima zahtjeva dosuđuje 4.000 EUR s tog naslova, uvećane za sve poreze koje bude potrebno zaračunati.

B. Troškovi i izdaci

52. Trgovačko društvo podnositelj zahtjeva nije postavilo nikakav zahtjev u odnosu na troškove ili izdatke. Stoga se s tog naslova ništa ne dosuđuje.

C. Zatezna kamata

53. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* prigovor koji se odnosi na pristup sudu dopuštenim, a preostali dio zahtjeva nedopuštenim;

2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;

3. *presuđuje*

(a) da tužena država trgovačkom društvu podnositelju zahtjeva treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti slijedeći iznos koji treba pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja:

(i) 4.000 EUR (četiri tisuće eura) na ime nematerijalne štete;

(ii) sve poreze koje bude trebalo zaračunati;

(b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;

4. *odbija* ostatak zahtjeva trgovačkog društva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 6. listopada 2005. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Santiago QUESADA
zamjenik tajnika Odjela

Christos ROZAKIS
Predsjednik